

FORVALTNINGSPLAN FOR GÅS I HOLE, RINGERIKE, LIER, MODUM OG SIGDAL KOMMUNER 2023 - 2033.

Forord

Kommunene Hole, Ringerike, Sigdal, Lier og Modum har de siste årene hatt økende problematikk med gås. Forvaltningsplanen for gås i Buskerud 2009-2012 oppfordret kommunene som «kjenner gåseproblematikken på kroppen» om å utarbeide en lokal plan. Kommunene har nå gått sammen om en plan som samarbeider om forvaltningen av gås i området rundt Tyrifjorden.

Gås kan være kjerne til konflikt ved å gjøre skader på jordbruksvekster, strender, golfbaner eller andre arealer. Gåsa kan legge fra seg mye avføring enkelte steder, dette er først og fremst sjenerende, men kan også gi økonomiske konsekvenser for enkelte grunneiere og kan i noen tilfeller ødelegge fôr. I tillegg til dette kan gåsa gjøre betydelig skader på avlinger. Uavhengig hvilke skader gåsa volder på den enkelte eiendommen, kan det gi betydelige økonomiske konsekvenser for bruker av arealet.

Gjennom en fornuftig og helhetlig forvaltning skal disse konfliktene minimeres og være på et akseptabelt nivå for grunneiere i planområdet. Med riktig bruk av virkemidler og tiltak er målsetningen å få konfliktnivået på et akseptabelt nivå. Planen skal fungere som et styringsdokument i forvaltning av gås i årene framover og sikrer at kommunene samarbeider for et felles mål. Planen går gjennom dagens bestander og hvilke konflikter grunneiere har med gås. Det blir og lagt frem forvaltningsrammene for gås, gjennomføring av konfliktdempende tiltak og oppfølging av planen. Flere grunneiere i kommunen har prøvd skadeavvergende tiltak, uten at dette har redusert forekomsten av skader i særlig grad. Det legges derfor opp til mer organisering av jakta, tilrettelegging av friområder og prioritering av de tiltakene som vil gi den beste virkningen. Planen er en forvaltningsplan for jaktbare gåsearter generelt, men går særlig inn på kanadagås og grågås som er de to artene som volder mest skade og opptrer hyppigst i forvaltningsområdet.

Erlend Tyrihjell Kvernenes ved Utmarksforvaltningen AS har stått for utarbeidelse av planen, vi takker for oppdraget.

Innhold

Områdebeskrivelse	5
Ulike gåsearter	7
Forvaltningsrammer for gås.....	7
Internasjonale forvaltningsrammer.....	7
Nasjonale forvaltningsrammer	7
Jakttider	8
Dagens gåsebestander	9
Jaktstatistikk	12
Dagens skadesituasjon i forvaltningsområdet.....	12
Skader	12
Kostnader som følge av skader.....	12
Skadeavvergende tiltak som er gjennomført i planområdet	13
Problemområder.....	14
Supplerende informasjon fra kommunene	14
Målsetninger	18
Delmål.....	19
Tiltak.....	19
Friområder.....	20
Jakt	20
Sikkerhet og effektiv jakt.....	21
Skremming	21
§ 46.(jaging og lokking av vilt)	21
Laser	21
Organisert og kontrollert eggsanking.....	22
Skadefelling	22
Gass/lydkanon.....	22
Søknad om tidligjakt.....	22
Vedlegg:	24
Vedlegg 1: Arter – Biologi	24
Grågås.....	24
Kanadagås	24
Kortnebbgås	24

Hvitkinngås	25
Andre mindre vanlige gjess	25
Ringgås	25
Vedlegg 2: Forslag til tilrettelegging for effektiv gåsejakt.....	26
Vedlegg 3: Skjema for dokumentasjon av skadefelling av Kanadagås	28
Vedlegg 4: Skjema for søknad om skadefelling av Gås.....	29

Områdebeskrivelse

Kommunene Hole, Ringerike, Lier, Modum og Sigdal ligger i Buskerud fylke og alle unntatt Sigdal har kystlinje i Tyrifjorden. Tyrifjorden har et rikt dyr- og fugleliv og har dessuten et utpekt Ramsar område. Sammen med andre vassdragene i planområdet er Tyrifjorden et viktig utgangspunkt for gås og andre arter av fugl. Både Drammensfjorden og Oslofjorden ligger sør-øst for kommunene og har også bestander av hekkende gås. Enkelte plasser i Tyrifjorden er viktige rasteplasser for gås, både i tidsperiodene med trekkende gås på vår og høst, og for den bestanden som holder seg der fast gjennom året. Planområdet har et variert landskap, med flere vassdrag i tillegg til Tyrifjorden som fungerer som hvileområder for gjess. Det er lokal variasjon på hvor skadene fra gås er størst, men tyngden av skadene ligger på arealer spesielt nord i Tyrifjorden. Det er også andre vassdrag i forvaltningsområdet hvor grunneiere har skader fra gås.

FIGUR 1: FORVALTNINGSOMRÅDET FOR DENNE PLANEN ER MARKERT MED RØD LINJE.

Ulike gåsearter

Denne planen tar kun for seg grågås (*Anser anser*), kanadagås (*Branta canadensis*) og i liten grad kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*) fordi det kun er disse artene som kan antas å skape problemer i planområdet. Øvrige gåsearter i Norge er enten truede eller ikke-jaktbare, eller så er planområdet ikke innen deres naturlige utbredelsesområde. Det sistnevnte gjelder for så vidt kortnebbgås også, men grunnet artens trekkstrategi kan det samles flere tusen fugler på ett sted over en natt under trekket. Hvitkinngås (*Branta leucopsis*) kan ha spredd seg som hekkefugl fra Oslofjorden til Tyrifjorden, men antagelig i svært liten grad. Detaljert biologi og økologi for grågås, kanadagås og kortnebbgås er inkludert som vedlegg.

Forvaltningsrammer for gås

Både regionale, nasjonale og internasjonale bestemmelsene setter rammer for forvaltningen av gås. Norge har gås av både trekkende og stedegne bestander, det er derfor en forutsetning at den lokale forvaltningen hensyntar også de internasjonale forpliktelsene vi har.

Kanadagås er klassifisert som en fremmed art i Norge og trenger derfor ikke forvaltes etter internasjonale forpliktelser eller med mål om å bevare bestanden. Kanadagås er ikke hjemmehørende i Norge og uønsket i europeisk fauna. Vi har derfor et ansvar for å holde bestanden lav og hindre spredning til nye områder.

Internasjonale forvaltningsrammer

Det er flere internasjonale forvaltningsrammer for viltforvaltningen av gås. Den mest sentrale å nevne er vannfuglavtalen (AEWA). Vannfuglavtalen er en afrikansk-europeisk avtale under Bonnkonvensjonen for beskyttelse av trekkende vannfugl. Gjennom denne forplikter vi i Norge blant annet å forvalte vannfugl med mål om bevaring av det biologiske mangfoldet. De internasjonale forpliktelsene vi har for gås i Norge, blir i all hovedsak hensyntatt i norske lover og forskrifter, men det er en forutsetning at forvaltningen kjenner til de og hensyntar også dette i forvaltningsarbeidet som skjer lokalt.

Nasjonale forvaltningsrammer

Miljødirektoratet er nasjonal forvaltningsmyndighet for gås i Norge, Statsforvalteren og fylkeskommunen er forvaltningsmyndighet på regionalt nivå og kommunene på lokalt nivå. Det er i all hovedsak naturmangfoldloven og viltloven som setter rammene for forvaltningen av gås i Norge i dag.

Naturmangfoldloven skal sikre at de biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern.

§5 i naturmangfoldloven sier dette om arter:

§ 5.(forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.

Viltloven er i dag det juridiske grunnlaget for viltforvaltning i Norge, sammen med tilhørende forskrifter setter den rammer for hvordan jakt og fangst skal foregå.

Formålet med viltloven:

§ 1.(lovens formål)

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Jakttider

Ordinær jakttid for grågås, kanadagås og kortnebbgås er 10.8 – 23.12

Fylkeskommunen har fått myndighet til å utvide jakten på kanadagås med inntil 15 dager i forkant av ordinær jakttid, og inntil to måneder i etterkant av ordinær jakttid. Det skal tas særlig hensyn til om utvidet jakt på kanadagås vil komme i konflikt med utøvelsen av jakt på grågås.

Statsforvalteren har myndighet til å starte jakta på grågås inntil 20 dager tidligere, hvor av de første 5 dagene kun skal jaktes på flygende gås over innmark. Dette krever at en lokal forvaltningsplan for grågås foreligger og at planens faglige innhold er godkjent av Statsforvalteren. Statsforvalteren kan i områder med lokal forvaltningsplan også utvide jakttiden på grågås til og med 31 januar.

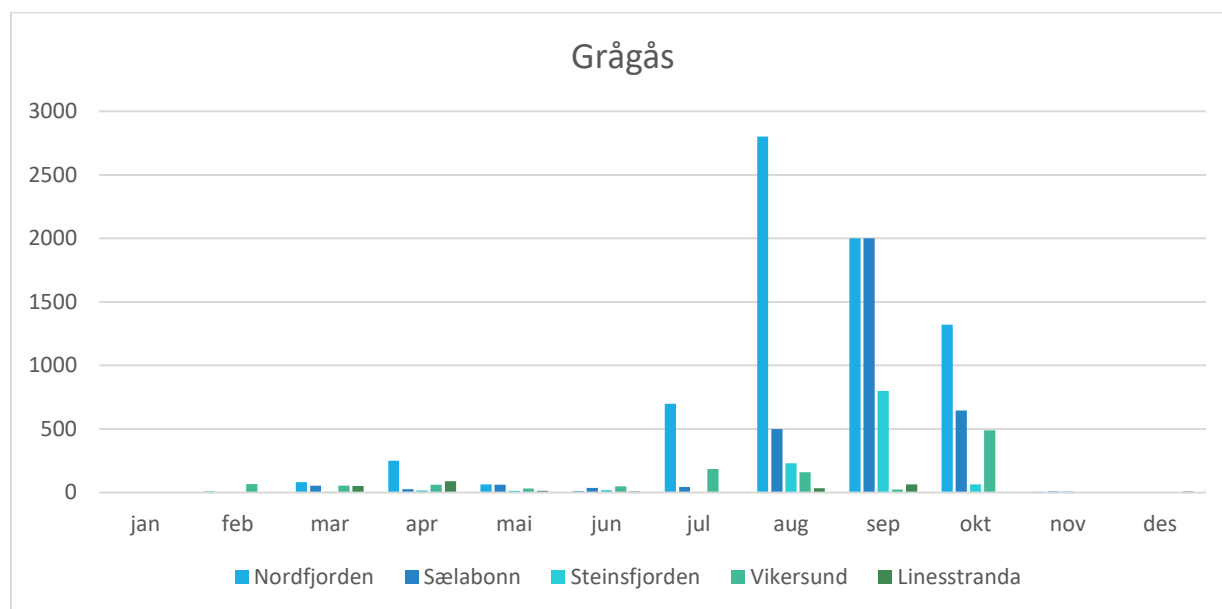
Fra forskrift om jakttider §3:

- 1 a) *Fra og med Rana og Rødøy kommuner i Nordland fylke og sørover kan statsforvalteren åpne for jakt på grågås inntil 20 dager før ordinær jaktstart når det foreligger en godkjent lokal forvaltningsplan. I denne perioden fastsetter statsforvalteren jakttiden innenfor et tidsrom fra kl. 24.00 til kl. 10.00 eller fra kl. 16.00 til kl. 22.00. De første fem dagene av 20-dagersperioden skal jakten være begrenset til flyvende fugl over aktivt drevne innmarksarealer.*

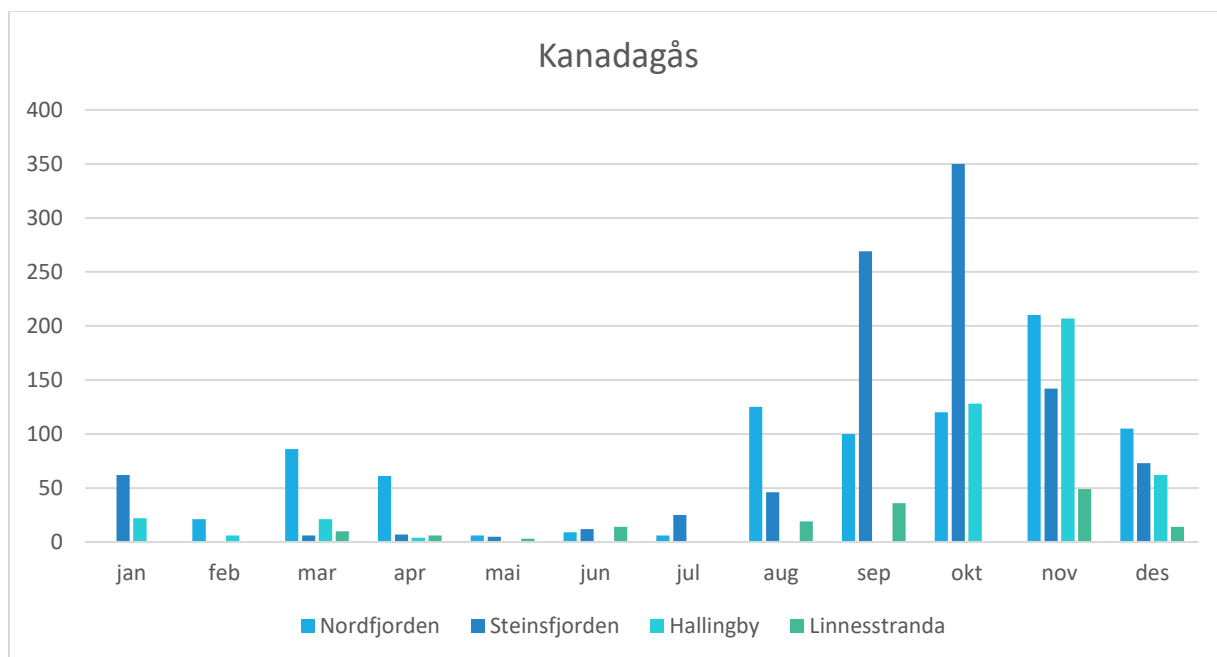
c) *I fylkene Vestfold og Telemark, Viken og Oslo kan statsforvalteren åpne for jakt på grågås i januar når det foreligger en godkjent lokal forvaltningsplan.*
- 2 b) *Fylkeskommunen kan åpne for jakt på kanadagås og stripegås inntil 15 dager i forkant av ordinær jakttid og i inntil to måneder i etterkant av ordinær jakttid.*

Dagens gåsebestander

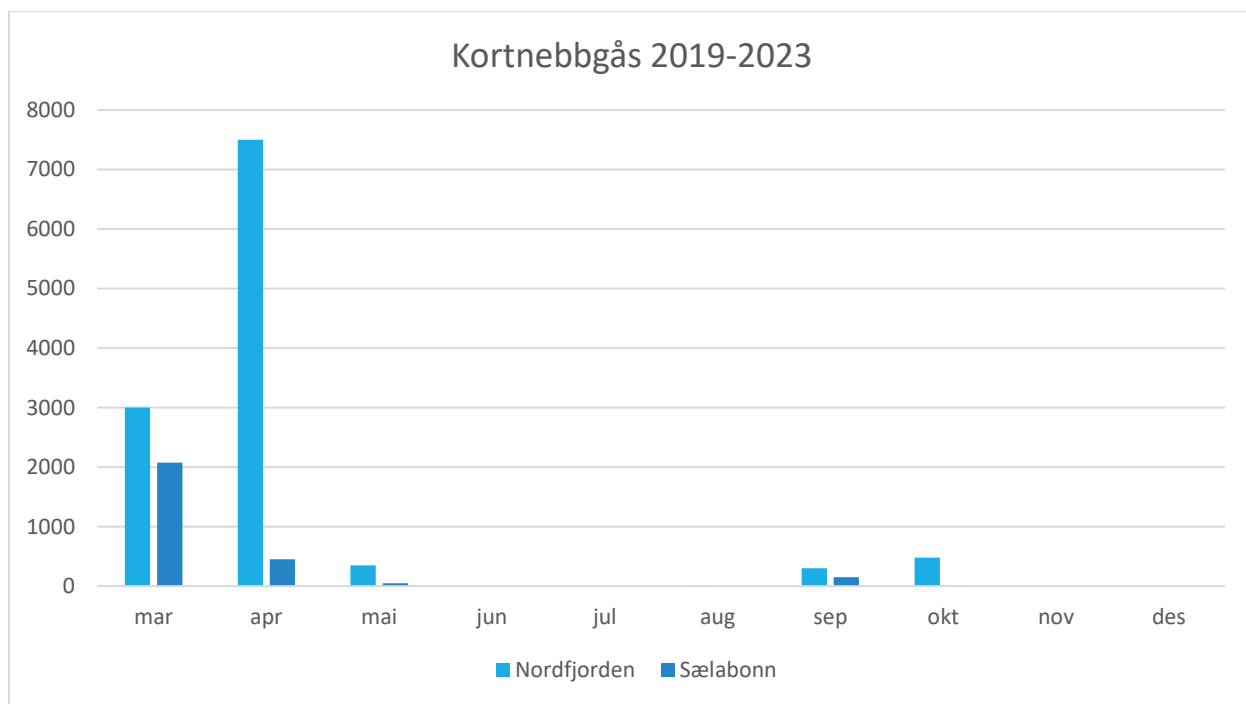
For å gi en indikasjon på størrelsen av gåsebestanden har vi valgt å benytte høyeste antall observerte gås i ulike måneder fra viktige rasteplasser for gås. Disse registreringene blir samlet på «www.artsobservasjoner.no». Data fra [artsobservasjoner.no](http://www.artsobservasjoner.no) gir kun en indikasjon på artenes utbredelse og antall, observasjonene er ikke kontrollert og alle kan legge inn registreringer i registeret. Det er derfor viktig å presisere at dette ikke er en standardisert metode for bestandsestimering, det gir oss likevel verdifull informasjon om hvilke tidspunkt det er mye gås i området og i hvilket omfang. Det er vanskelig å tallfeste og gi et nøyaktig bilde på hvor stor bestanden av gjess i området rundt Tyrifjorden er, men med artsobservasjoner, jaktstatistikk og den nasjonale trenden er det klart at planområdet har en forholdsvis stabil bestand. Observasjoner fra respondentene i spørreundersøkelsen gir et inntrykk av at bestanden er økende, og noen grunneiere melder om at de er bekymret for en økende bestand i fremtiden.

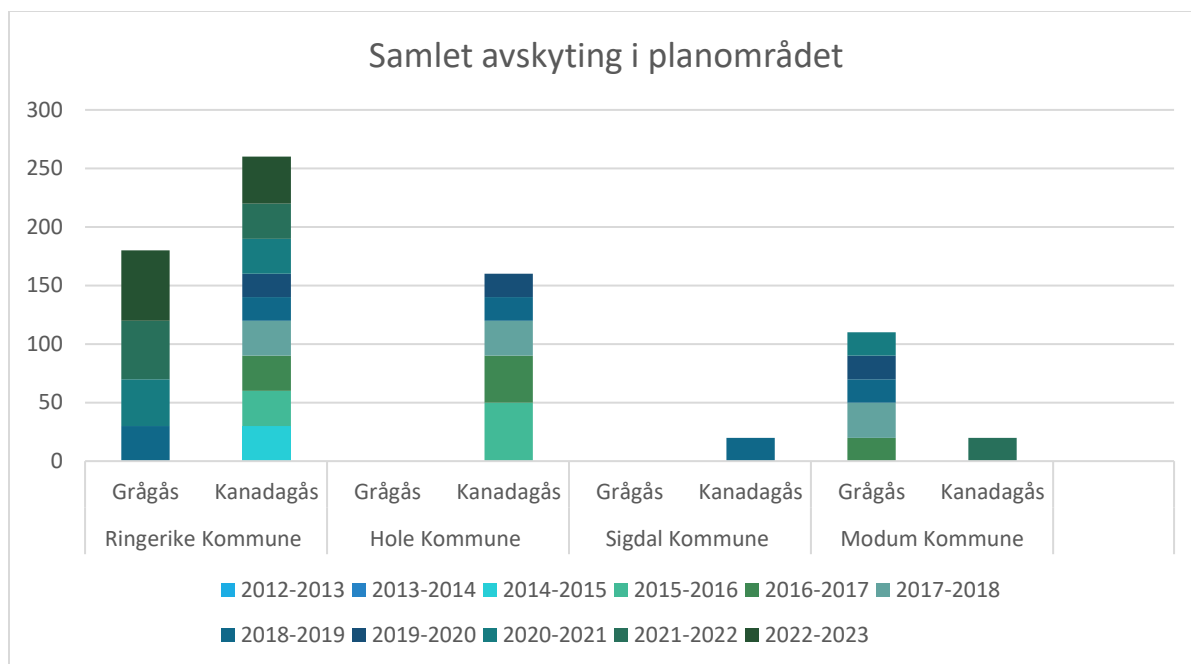
FIGUR 2 OVERSIKT OVER HØYESTE ANTALL GRÅGÅS OBSERVERT SAMTIDIG GJENNOM ÅRET I PERIODEN 2019-2023, FORDELT PÅ DE VIKTIGSTE RASTEPLASSENE. FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA ARTSOBSERVASJONER.NO

FIGUR 3 OVERSIKT OVER HØYESTE ANTALL KANADAGÅS OBSERVERT SAMTIDIG GJENNOM ÅRET I PERIODEN 2019-2023, FORDELT PÅ DE VIKTIGSTE RASTEPLASSENE. FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA ARTSOBSERVVASJONER.NO

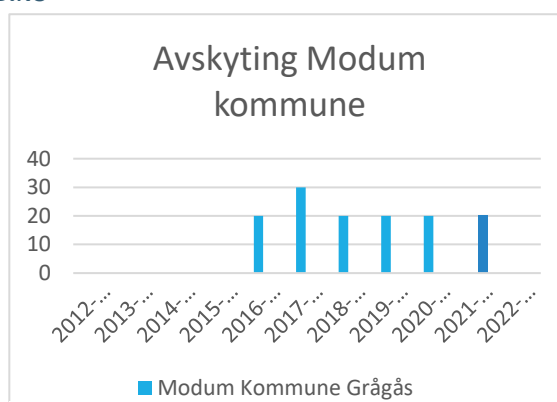
FIGUR 4 OVERSIKT OVER HØYESTE ANTALL KORTNEBBGÅS OBSERVERT SAMTIDIG GJENNOM ÅRET I PERIODEN 2019-2023, FORDELT PÅ DE VIKTIGSTE RASTEPLASSENE. FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA ARTSOBSERVVASJONER.NO

FIGUR 5 SAMLET AVSKYTING I RINGERIKE, HOLE, SIGDAL OG MODUM KOMMUNER I JAKTSESONGENE 2012-2013 TIL 2022-2023, FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA SSB.NO

FIGUR 6 AVSKYTNING I RINGERIKE KOMMUNE, FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA SSB.NO

FIGUR 7 AVSKYTNING I MODUM KOMMUNE, FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA SSB.NO

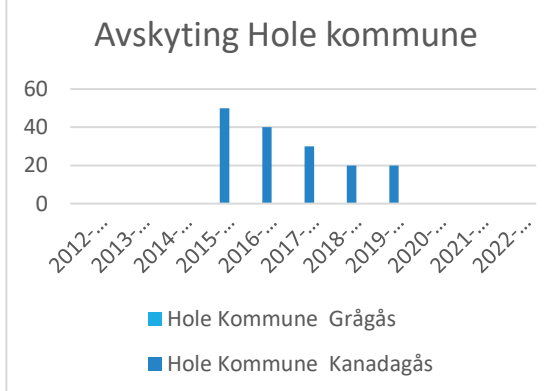
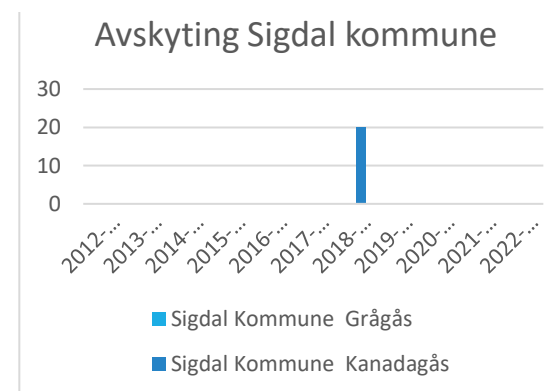

FIGURE 8 AVSKYTING I HOLE KOMMUNE, FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA SSB.NO

FIGUR 9 AVSKYTNING I SIGDAL KOMMUNE, FIGUREN ER LAGET MED DATA HENTET FRA SSB.NO

Jaktstatistikk

Ved hjelp av statistikk fra SSB har vi sett på antall skutte kanadagås, kortnebbgås og grågås i alle kommunene i jaktsonene 2012-2013 til og med jaktsonen 2022-2023. Det felles omtrent 100 gås årlig innenfor hele planområdet, fordelt på kanadagås og grågås, kortnebbgås er ikke felt i planområdet de siste 10 jaktsonene. Ringerike er den kommunen det felles mest gås, statistikken gir og uttrykk for at det i Ringerike er en høyere avskyting de siste årene, men at det i de andre kommunene er stabilt. Det er en stabil utvikling i avskyting i Modum kommune, mens det i Hole kommune har vært en nedgang. I Sigdal kommune er det ikke skutt gås de siste jaktsonene. I Lier kommune er det ikke skutt gås de siste 10 år.

Dagens skadesituasjon i forvaltningsområdet

For å belyse hvordan skadeomfanget i forvaltningsområdet er, ble det på sommeren 2023 sendt ut en spørreundersøkelse til grunneiere i området. Helhetsinntrykket av skadesituasjonen i planområdet er basert på data fra denne, samt innspill fra kommunalt fagansvarlig i planområdet.

Vi mottok 122 svar fordelt forholdsvis spredt på de fem kommunene, men flest svar fra Ringerike og Sigdal. Av totalt 122 svar på spørreundersøkelsen, ble tre svar sortert ut som ikke relevant, da svarene gjaldt annet fylke og kommune.

76% av svarene kom fra grunneiere med jordbrukseiendommer, resten av svarene var fordelt på fritidsboliger, boliger, hotell/overnatting, annen turistnæring og annet.

Skader

50,4 % av de 119 respondentene svarer på spørreundersøkelsen at de har skader/plager fra gås i en eller annen grad. Beiteskader forekommer i 27,4% av tilfellene, og 23,9% svarer at tilgrising fra avføring er hovedproblemet på deres eiendom. Det er også noe nedtråkking og andre skader som forekommer. Det rapporteres også en kombinasjon av tilgrising, nedtråkking og beiting på flere eiendommer.

Det varierer hvilke avlinger som skades av gåsa, men det er helt tydelig at det er skader på arealer med både korn og gras. I sammenheng med at skadene oftest skjer på vår eller sommer, kan man anta at skader på nyspiret åker, eller nyetablert eng er de arealene hvor skadene har størst økonomisk betydning.

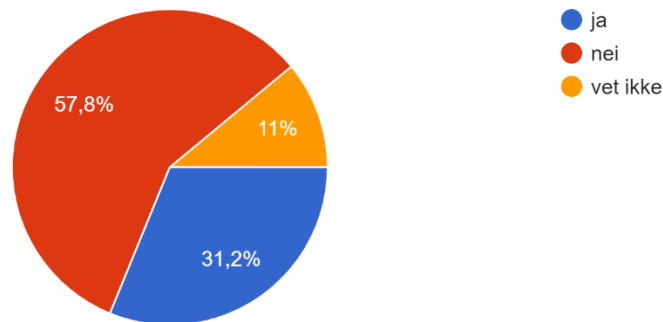
Hele 47,4% av skadene forårsakes av kanadagås, 23,3% av grågås, 23,1% vet ikke hvilke arter som er skadegjørere på deres eiendom. Det er hovedsakelig på vår og sommer skadene forekommer, mens også noen rapporterer om skader på høsten.

Kostnader som følge av skader

Over 30 % av respondentene svarer at skadeomfanget har økonomisk betydning for dem, det er store individuelle forskjeller i hvor store økonomiske tap disse skadene utgjør. Det er tydelig at skadene kan variere i fra mindre beløp til betydelige større beløp for grunneieren. Skadene er anslått som årlige kostnader knyttet til tap av avling, opprydding og lignende.

7. Er skadeomfanget fra gås av økonomisk betydning for deg?

109 svar

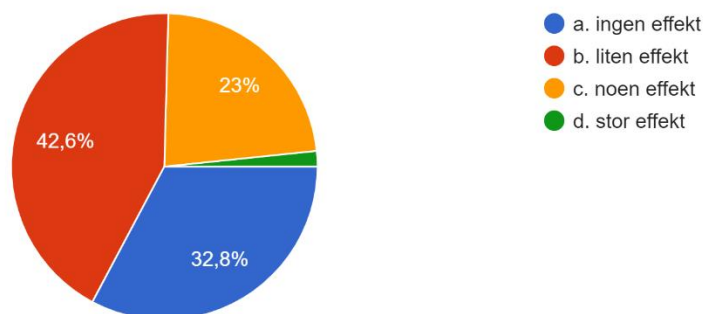
FIGUR 10 FIGUREN VISER HVOR MANGE AV RESPONDENTENE SOM MENER AT SKADENE GÅS VOLDER PÅ DERES EIENDOM HAR ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Skadeavvergende tiltak som er gjennomført i planområdet

Det er tydelig at mange grunneiere har forsøkt ulike skadeavvergende tiltak for å fjerne gås fra deres eiendom. Respondentene har svart at de har forsøkt ulike tiltak i en eller annen form for å begrense skadeomfanget. Jakt, bruk av fugleskremmel, skremme ved hjelp av lyd eller skremme selv, men tiltakene virker ikke å ha hatt noen utstrakt virkning. 23% av respondentene melder om at de har hatt noe effekt av tiltak, mens kun 1,6% melder om at det har hatt bra virkning.

11. Hvis noen tiltak er gjennomført, i hvilken grad synes du tiltakene har en effekt?

61 svar

FIGUR 11 FIGUREN VISER I HVILKEN GRAD SKADEAVVERGENDE TILTAK HAR HATT NOEN EFFEKT

Det blir i dag jaktet på artene innenfor planområdet, men det virker ikke å ha stor virkning på bestanden, i spørreundersøkelsen var det 1 respondent som hadde skutt mellom 21-30 gås på sin eiendom. 2 respondenter som hadde skutt mellom 11 -20 gås og 14 respondenter svarte at det hadde blitt skutt mellom 1-10 gås. Dette tyder på at det er muligheter for større uttak gjennom ordinær jakt.

Problemområder

Basert på svarene i spørreundersøkelsen er det tydelig at det oppleves skader fra gås i alle kommunene i planområdet. Det kom inn klart flest bemerkninger om skader nord i Tyrifjorden, men det er også skader andre steder i Tyrifjorden og andre steder i planområdet. Kommunene har i tillegg supplert med deres erfaringer gjennom flere år og hvor de blant annet har hatt søknader om skadefelling.

Supplerende informasjon fra kommunene

Ringerike

I Ringerike har det spesielt vært plager nord i Tyrifjorden, både Tyri fjord golfklubb og grunneiere ved Ask melder om skader fra gås.

Modum

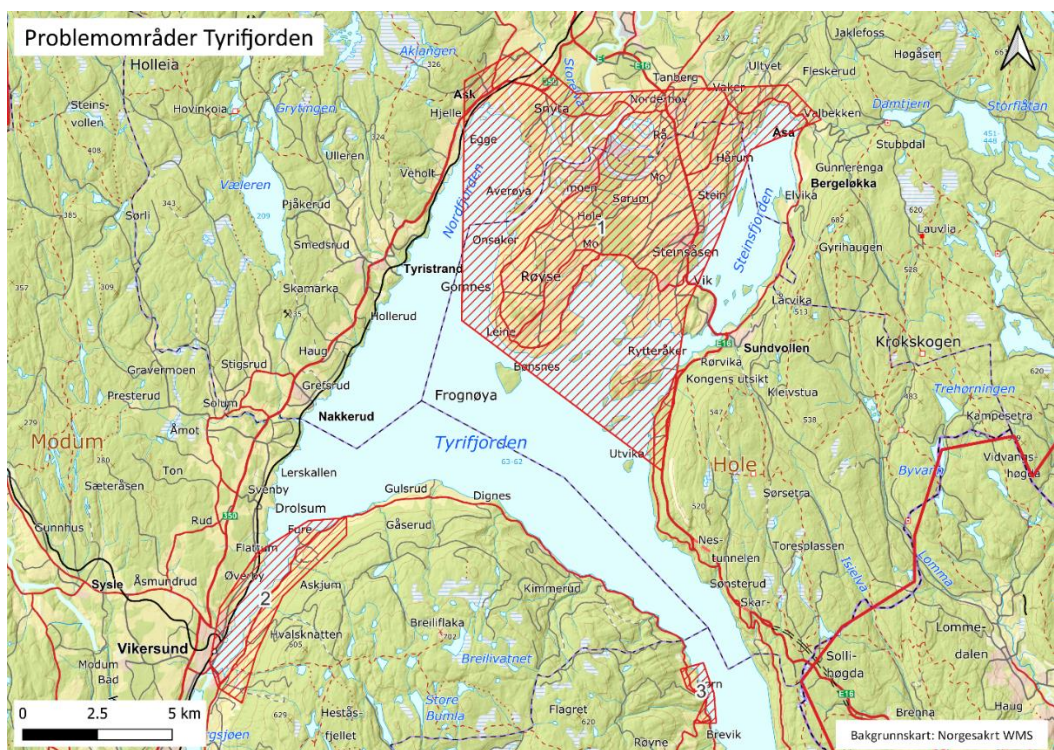
I Modum har man hatt store problemer med gås i sentrum, både kanadagås og grågås opptrer på flere eiendommer. Det er spesielt på eiendommer med nærhet til Tyrifjorden man har problemer, men også ved Snarumselva og noen vann ved Finnerud er det mye gås.

Sigdal

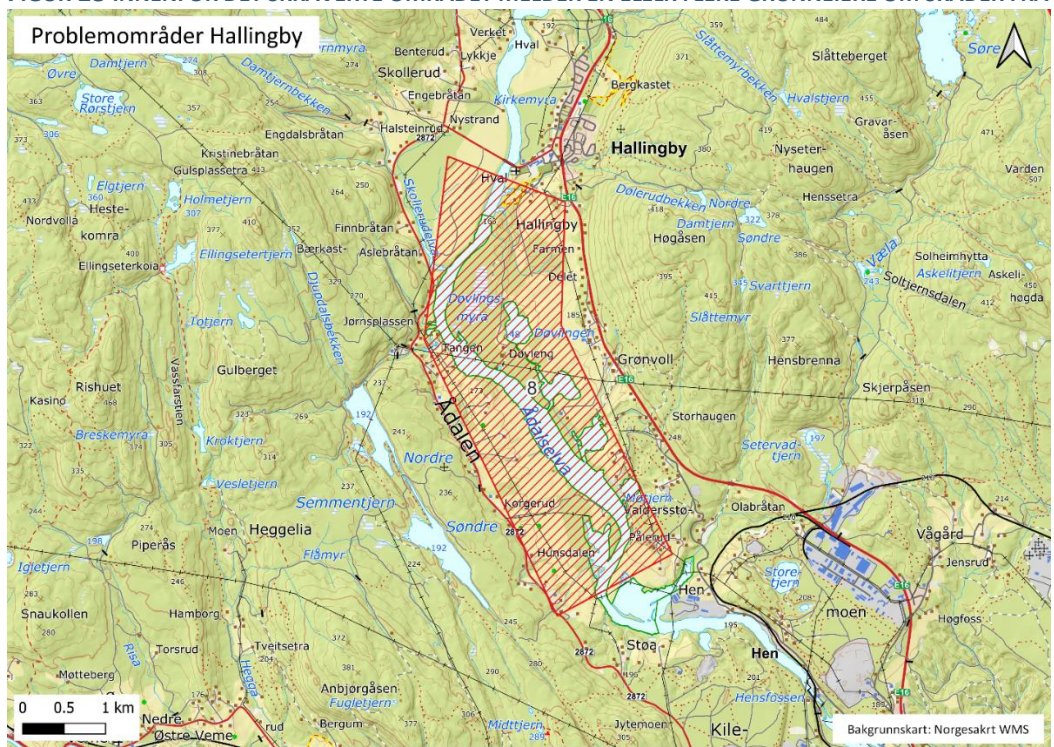
I Sigdal kommune har det vært en historikk med mye problemer med møkk og tilgrising fra kanadagås rundt Lauvnesvannet. I Soneren er det også registrert skader fra grunneiere, på begge sider av vassdraget meldes det om skader. Det har også vært gitt skadefellingstillatelser rundt Simoa, her har det vært en del beiteskader fra gås på både korn og gras på vår og sommer.

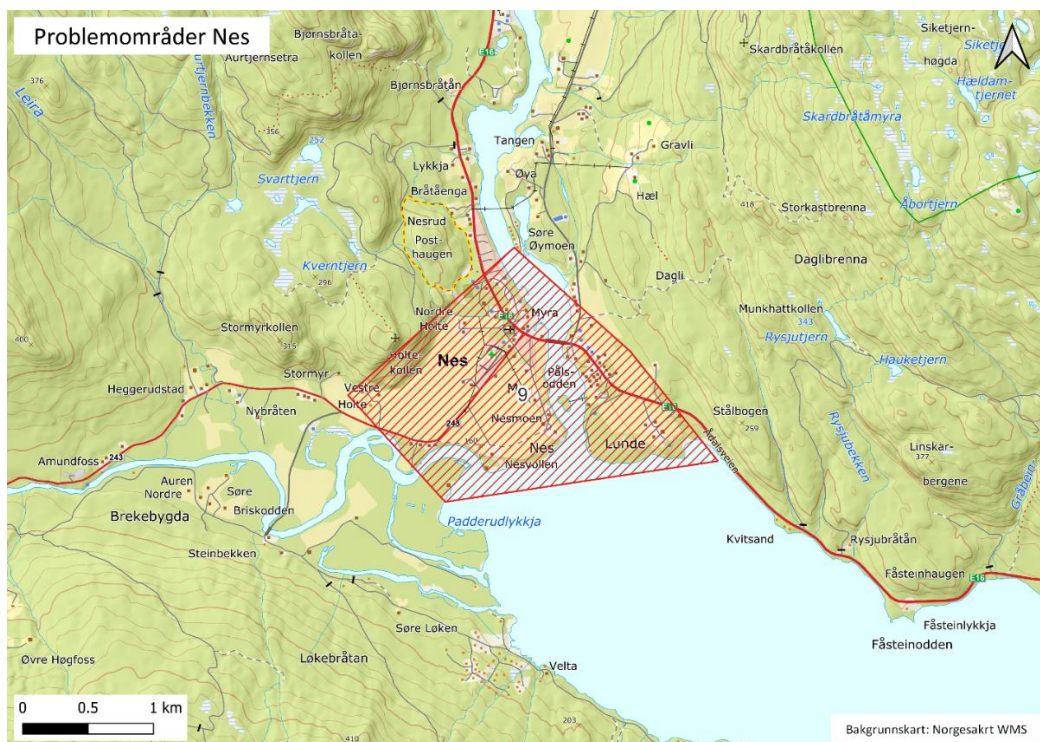
BILDE 12 GÅSESKADER I HAVREÅKER

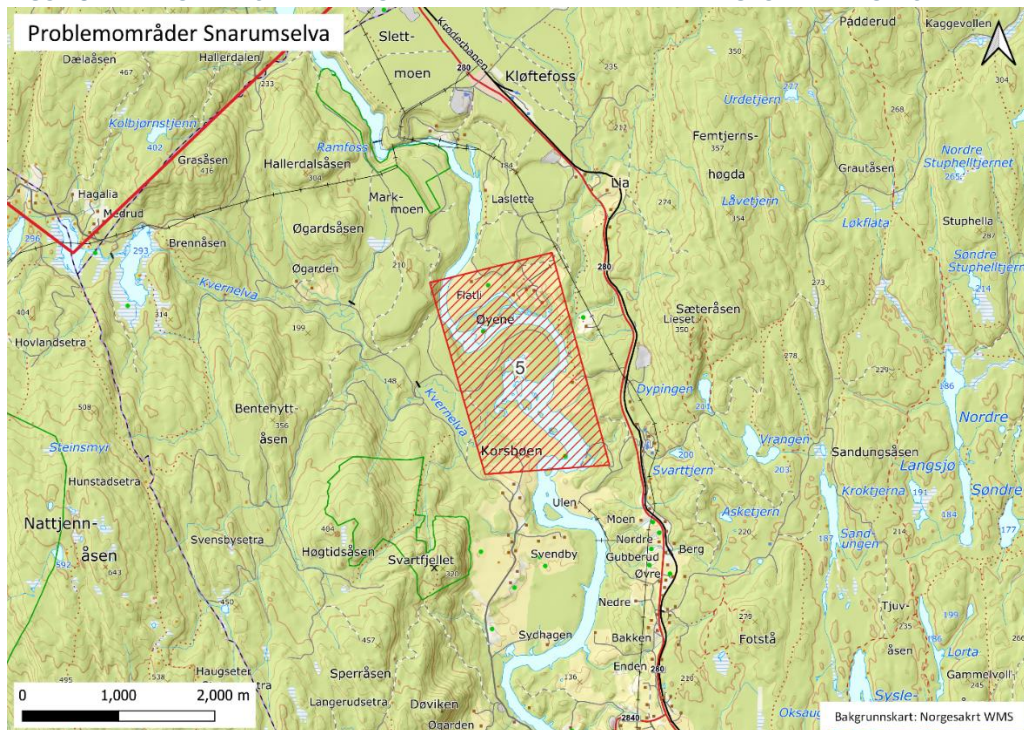
FIGUR 13 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS.

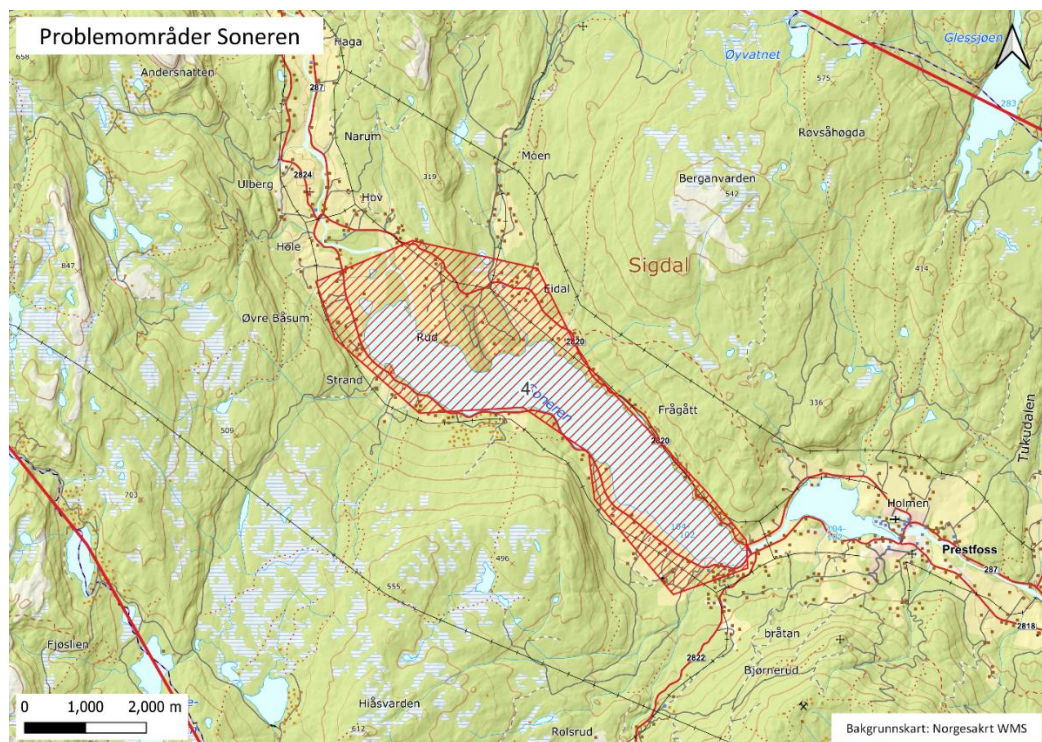
FIGUR 14 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS.

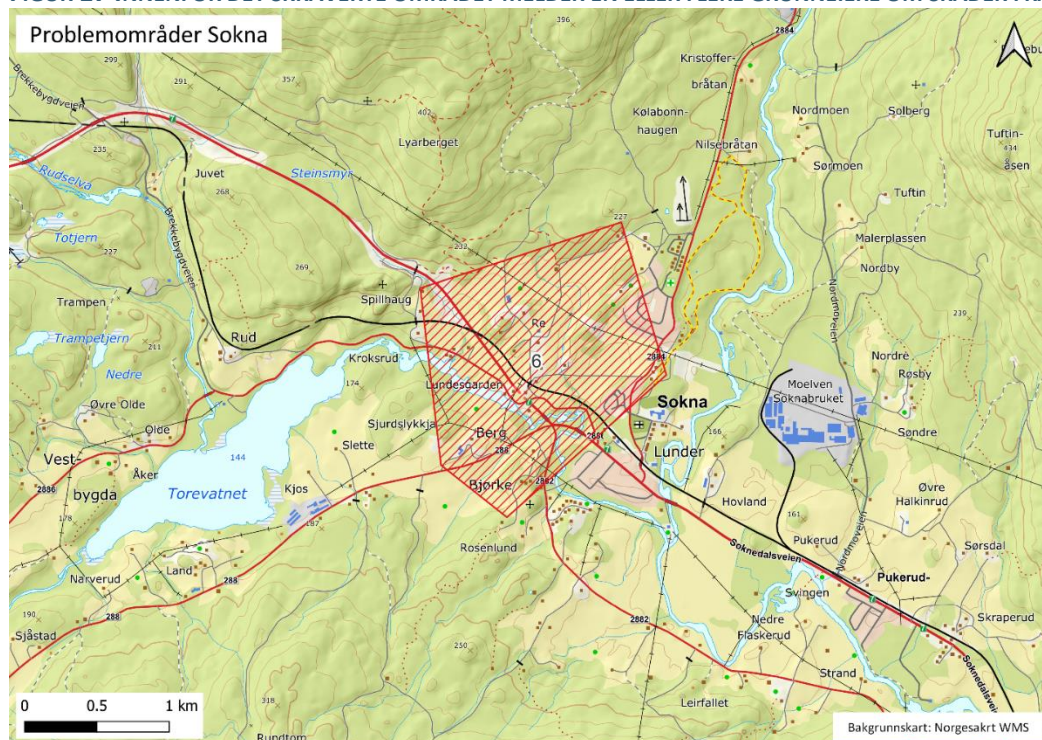
FIGUR 6 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS

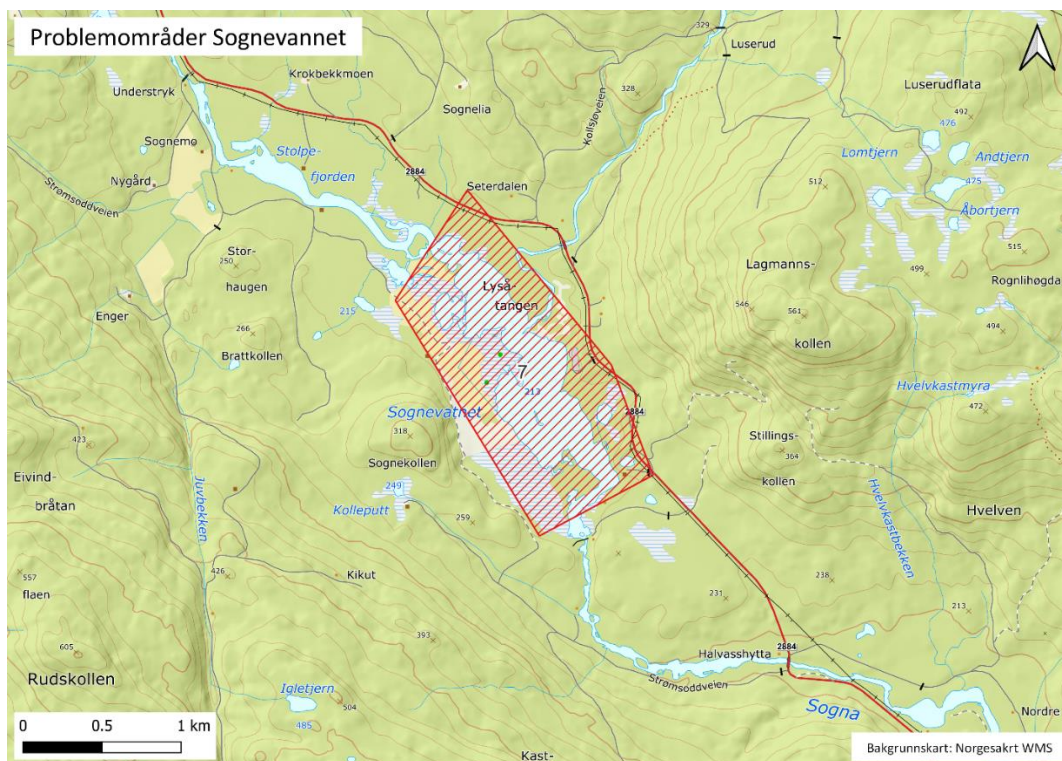
FIGUR 16 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS.

FIGUR 17 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS.

FIGUR 18 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIERE OM SKADER FRA GÅS.

FIGUR 7 INNENFOR DET SKRAVERTE OMRÅDET MELDER EN ELLER FLERE GRUNNEIRERE OM SKADER FRA GÅS.

Målsetninger

Hovedmålet med denne forvaltningsplanen er å redusere skadene på jordbruket og andre næringsinteresser som opplever konflikt med gås i planområdet. Gjennom denne planen kan kommunene og grunneiere bedre sette tiltak i system over hele området, slik at effekten av tiltakene blir stor sett hele området over ett.

Det er nærliggende å tro at konfliktene vil øke hvis det ikke blir satt i verk tiltak. En høyere beskatning av gåsebestanden i planområdet bør derfor være en prioritet. Det er vesentlig at grunneiere samordnes om tiltak, hvis man ikke samordnes vil problemet bare flyttes til andre steder.

Grågås skal forvaltes med mål om å opprettholde en levedyktig stamme, og bevare friluft- og jaktinteressene for grunneiere og andre, men konfliktnivået med andre interesser må være på et akseptabelt nivå sett hele planområdet over ett.

Kanadagås er en fremmedart og står for en del av skadene i planområdet, det bør derfor siktes på en høy avskyting av denne arten, og redusere antallet hekkende par.

Kortnebbgås virker å være periodevis på enkelte plasser på vinteren/vår i forbindelse med trekket. Denne gjør ikke store skader under vekstsesongen, men kan jaktes som de andre gåseartene.

Delmål

- Senke konfliktnivået med jordbruket og andre næringsinteresser til et akseptabelt nivå.
- Øke avskytingen gjennom jakt av artene kanadagås og grågås i planområdet, økt jaktuttak må ikke komme i konflikt med annet naturmangfold.
- Samordne grunneiere for en best mulig jaktorganisering i «problemområder»
- Sikre at gåsa har tilstrekkelig med «friområder» og at skremming ikke skjer i disse områdene.
- Opparbeide en god oversikt over planområdets gåsebestand.

Tiltak

I spørreundersøkelsen kommer det frem at flere av grunneiere i planområdet har forsøkt forskjellig tiltak for å begrense skadene fra gås. Likevel oppleves det ikke å ha den effekten man har ønsket. Det vil derfor være helt nødvendig at kommunen følger opp planen i årene fremover og evaluerer hvordan organiserte tiltak fungerer i planområdet. Uavhengig av hvilke tiltak som blir satt i verk er det en forutsetning at grunneiere samarbeider lokalt i forvaltningsområdet for at man skal se en effekt av tiltakene i årene fremover.

Tiltak:

- Etablere friområder for gås.
- Etablere kommunale møteplasser for samarbeid og organisering lokalt.
- Søke tidligjakt for planområdet
- Informere og organisere grunneiere slik at gåsejakten foregår på en effektiv måte.
- Gjennomføre årlige tellinger på faste områder for å følge utviklingen til bestanden.
- Gjennomføre skremming av kanadagås eller grågås utenom jakttid i områder med høyt konfliktnivå.
- Gjennomføre jaktkurs og møter om organisering av jakt.

BILDE 8 GÅS PÅ ENG VED TYRIFJORD HOTEL I MODUM

Friområder

I andre deler av landet har man hatt god effekt av å sette av friområder til gåsa. Dette er områder som gåsa får være i fred uten forstyrning, ideelt bør disse friområdene så langt som mulig tilfredsstillende gåsa sitt behov for næringsøk og mulighet til å oppholde seg med tilstrekkelig ro. Friområder for gås kan variere ut ifra sesong og beitegrunnlag på arealet, og naturreservater i tilknytning til vannområdet gåsa bruker vil være naturlige friområder, spesielt gjelder dette nord i Tyrifjorden.

For de andre kommunene i planområdet som ikke har naturlige friområder i tilknytning til vann, bør man gå i dialog med grunneiere om den beste plasseringen av friområder. Det er vesentlig at man finner områder med både mulighet for næringsøk og hvor gås kan oppholde seg. Man skal så langt som mulig forsøke å unngå at gås bruker dyrket mark, men i noen tilfeller kan man vurdere arealer som er egnet til å benytte som friarealer innenfor en gitt tidsperiode av sesongen.

Det er ikke lagt frem spesifikke forslag til friområder innenfor planområdet, dette bør gjøres i samarbeid med kommune og grunneiere lokalt. Det er vesentlig at grunneiere som kjenner hvilke områder som er hardest rammet og hvilke områder man kan benytte til friarealer om dette lokalt.

Jakt

Jakttiden på grågås og kanadagås er i dag 10.08 – 23.12, dette setter rammer for når jakten kan gjennomføres. Uttak gjennom jakt bør være det viktigste tiltaket for å senke konfliktnivået med andre næringsinteresser i planområdet. Kanadagås er en fremmedart i Norge, det er derfor ikke snakk om å forvalte den på samme måte som grågås. Jakt gjennomføres i alle områder som ikke er «friområder» men hovedtrykket bør ligge på utsatte arealer og der gåsa enten volder mye skade eller benytter

området regelmessig. Jakten bør planlegges slik at det jaktes intensivt i noen dager og gir området ro i noen dager.

Planen tar for seg alle kommunene, selve jaktorganiseringen bør legges lokalt til de områder gåsa oppholder seg mest. Her er det hensiktsmessig å samarbeide i de områdene lokalt hvor gåsa opptrer ofte, og tilstrebe at områdene er planlagt slik at jakt kan utføres på en effektiv måte.

Sikkerhet og effektiv jakt

Sikkerhet er viktig i jaktutøvelsen, det bør derfor være avklart lokalt hva som er sikkerhetsavstander, skyte retning og opptreden nær bebyggelse. Effektiv jakt krever gode gåsejegere som har spesialisert utstyr og trening, dette resulterer i bedre avskyting. Det er derfor viktig å tilrettelegge for at disse får mulighet til å jakte, men samtidig ha et mål om å inkludere og rekruttere nye jegere. Det vil være en god investering i arbeidet med gåseforvaltningen å holde et jaktkurs, dette vil samle de interesserte og være en god arena for samarbeid mellom jegere og grunneiere.

Skremming

§ 46.(jaging og lokking av vilt)

Vilt må ikke jages eller lokkes bort fra andres jaktområde. Fôring av vilt kan allikevel skje som ledd i et planmessig viltstell. Grunneier eller bruker kan skremme eller jage bort vilt når dette må anses nødvendig for å avverge skade eller ulempe.

Skremming kan være et effektivt tiltak og er et lovlig virkemiddel for grunneier eller bruker når dette anses som nødvendig for å avverge skade eller ulempe jf. §46 i viltloven. Det bør derfor prioriteres som et virkemiddel i problemområder, spesielt i perioden utenfor jakttiden. Grunneiere bør samarbeide også om skremming, slik at gåsa får et kontinuerlig trykk i de områdene de gjør store skader og heller velger å oppholde seg i friområdene hvor de kan få ro.

Skremmingen må følges tett opp, og jo mer intensivt dette følges opp jo bedre vil effekten være. Skremming av skadegjørende gås må ta hensyn til annet naturmangfold og skal ikke gå ut over andre arter.

Laser

Laser kan være et effektivt tiltak for å skremme gås, i Niku rapporten 117 «Gåseutfordringer i landbruket» fant de at flere gårdbrukere har hatt god effekt av å bruke dette. Spesielt hvis man har gode lysforhold og man har mulighet til å skremme gåsa hyppig når den er på arealer den ikke skal være.

«Gårdbrukerne beskriver effekten av laser som god og effektiv, men også tidskrevende. Gjessene kommer fort tilbake igjen, så gårdbrukeren må bruke laser flere ganger om dagen: «Hvor mange timer jeg bruker på å kjøre rundt og skulle man vært ute og gjort lønna jobb på den tiden, så forsvinner de 100.000 for. Du kan godt kjøre 2 timer om dagen» (informant 6). Denne gårdbrukeren forteller at han har gode erfaringer med laser i områder der han kan skremme de bort slik at de flyr ut på vannet. Om han bruker laser igjen da, blir det gjerne borte resten av dagen.»

Tiltaket bør derfor prioriteres i de områdene man har hyppig besøk av gås og hvor skadelidende har mulighet til hyppig oppfølging. Laser er derimot et kostbart verktøy og man bør vurdere innkjøp av dette for hele planområdet for å forsøke å benytte det i de områdene med mest skadegjørende gås.

Organisert og kontrollert eggsanking

Sanking av egg er en rett som er forbeholdt grunneier. Det er ikke snakk om eggpunktering, men sanking av egg. Sanking av egg er lovlig for både kanadagås og grågås etter §6 i jakttingsforskriften.

Egg fra kanadagås kan sankes i hele landet frem til 01.07 og egg fra grågås frem til 15.04. Dette er et bestandsreducerende tiltak som kan være svært effektivt. Ved å plukke et begrenset antall egg fra hvert reir, vil man over tid redusere bestanden av gås. Det er viktig å la noen egg ligge igjen i reiret (det bør være minst 2 egg igjen i hvert reir) for å unngå at gåsa legger egg på nytt.

Det bør sankes egg i slutten av rugeperioden slik at gåsa ikke starter på et nytt kull. En forutsetning for sanking av egg krever først å fremst en lokal kunnskap om hekkeplassene, og grunneiers tillatelse. I reservater må det søkes til Statsforvalteren for å sanke egg.

Skadefelling

Skadefelling kan i enkelte tilfeller være nødvendig når andre tiltak er forsøkt for å stanse eller avverge skade på avling. For at kommunen kan godkjenne søknad om skadefelling må grunneier eller den skadelidende ha forsøkt andre tiltak i rimelig utstrekning.

For at kommunen skal godkjenne søknad om skadefelling bør punktene under være oppfylt:

- Gjennomført andre tiltak for å skremme skadegjørende gås.
- Potensiale for at gås gjør skade av økonomisk betydning.
- Uttaket gjøres mot skadegjørende art på innmark.
- Uttaket begrenser eller stanser skadesituasjonen.
- Uttaket truer ikke bestandens overlevelse.

Gass/lydkanon

Det er ikke kommet frem i spørreundersøkelsen at dette er forsøkt i planområdet. Det er gjort erfaringer i andre kommuner at det kan være andre konflikter som oppstår ved bruk av gasskanon. Gasskanon avgir høye smell tidlig på morgenen når gåsa kommer inn, det kan derfor være sjenerende å bruke i sentrumsnære områder og bør ikke prioriteres før andre tiltak er forsøkt.

Søknad om tidligjakt

Ordinær jakttid på gåseartene er 10.8-23.12. Det betyr at jakten foregår under en periode hvor mesteparten av skadene allerede er gjort, slik at tiltaket kun vil ha en effekt hvis det skytes såpass mye gås at bestanden reduseres. Alternativt kan det søkes tidligjakt gjennom denne forvaltningsplanen, ved at Statsforvalteren kan godkjenne 20 dagers tidligere jaktstart for grågås, mens fylkeskommunen kan godkjenne 15 dagers tidligere jaktstart for kanadagås. Det er et ønske å søke om tidligjakt på bakgrunn

av denne planen, og det søkes til både Statsforvalteren og fylkeskommunen. Tidligjakt vil kunne redusere skadene i de to til tre ukene før jaktstart.

Tidligjakta foreslås gjennomført fra 21.7-9.8, i følgende tid på døgnet: 4.00 – 10.00, etter søknad til Statsforvalteren i Oslo og Viken (Grågåss). Jakten søkes kun for dyrket mark.

Ved oppstart av tidligjakt meldes det til Politi, hyttevev og andre aktuelle interessenter.

Vedlegg:

Vedlegg 1: Arter – Biologi

Grågås

Grågås hekker hovedsakelig i tilknytting til saltvann på holmer og øyer langs kysten, men kan ha de siste årene begynt å hekke også i innlandet. Reiret plasseres oftest skjult i takrør eller lavt kratt/busksjikt eller på lave grasbevokste holmer, langt ut i fjorden. Grågåsa legger som regel 4-6 egg i månedsskiftet mars/april i våre områder, og ruges i 28-29 døgn av hunnen. Hannen oppholder seg gjerne i nærheten av reiret, men vokter det ikke slik som andre gåsearter. Gåseungene blir flyvedyktige ved omlag 10 uker, og "familien" holder sammen til neste års hekking.

Grågåsa beiter hovedsakelig gras og urter, og har vesentlig kortere nebb enn andre gåsearter som beiter på vannplanter. Jordbruksvekster er en viktig del av matfatet. Grågåsa kan dog også beite relativt hardt på vannplanter, ved at de tar nye skudd effektivt.

Dagens norske høstbestand blir vurdert til om lag 100 000 individer.

Jakttiden er 10.8-23.12.

Kanadagås

Kanadagåsa er vår største gåseart, med en høyde på 90-100 cm, og et vingespenn på 160-175 cm.

Kanadagås hører opprinnelig hjemme i Nord-Amerika, men ble tidligere satt ut som jaktvilt. De første kanadagjessene ble satt ut på Nesodden i 1936, og er seinere satt ut en rekke steder.

I Norge hekker hovedsakelig kanadagåsa i innlandet, gjerne ved næringsfattige skogsjøer, men hekking i skjærgården er også relativt vanlig. Kanadagåsa bygger reir på ei tue, en lav holme eller helt ubeskyttet på en åpen eng eller myr. Hunnen legger 4-6 egg, og ruger eggene aleine i om lag en måned. Ungene er flyvedyktige ved om lag 2 måneders alder.

Utover høsten trekker de fleste kanadagjessene ut mot kysten, eller mot større vann i nærheten av landbruksarealer.

I 1999 ble bestanden anslått til noe mer enn 15 000 fugl i Norge. Kanadagåsbestanden i Norge virker ikke å være i særlig vekst nå, da avskytingen har vært relativt stabil de siste årene.

Jakttiden er 10.8-23.12

Kortnebbgås

Kortnebbgås er 65-75 cm høy og har et vingespenn på 135-160cm.

Kortnebbgås hekker på Svalbard, og passerer Norge på vår- og høsttrekket. Hekkingen foregår gjerne i kolonier på klippehyller, i fjellskrenter eller i rasområder.

Det er om lag 81 500 individer i vinterområdene (2013).

Jakttiden er 10.8-23.12.

Hvitkinngås

Hvitkinngåsa er om lag 60-70 cm høy, og har et vingespenn på 130-145 cm.

Hvitkinngåsa hekker opprinnelig i Arktiske strøk, i Russland, Grønland og Svalbard. Hekkingen foregår på lave holmer eller i det lave tundragraset. Siden 1980-tallet har hvitkinngåsa hekket i Indre Oslofjord, også langs Østfoldkysten. Bestanden i Oslofjorden er økende, og det utføres en rekke tiltak for å redusere bestanden i Indre Oslofjord. Det er anslått i overkant av 200 par i Indre Oslofjord, og om lag det samme i Ytre Oslofjord (tall fra 2016). Tellinger fra de siste 3-4 årene viser over 500 par i Ytre Oslofjord.

Dietten består hovedsakelig av lavt gras.

Tellinger i overvintringsområdene viser om lag 23000 individer på Svalbard (Spitsbergen).

Det er ikke jakt på hvitkinngås, da den er fredet gjennom Bonn-konvensjonen.

Andre mindre vanlige gjess

Ringgås

Ringgås ses kun sporadisk hos oss. Hekkingen foregår på blant annet Grønland og Svalbard.

Bestanden teller om lag 7000 individer (2009).

Det er ikke jakt på Ringgås, da den er fredet gjennom Bonn-konvensjonen.

Sædgås

Sædgås hekker gjerne på oversvømte enger eller på myrer og i sumpdammer på taigaen. De 4-6 eggene ruges i 27-29 dager, og hannen vokter eggene sammen med hunnen. Gåseungene blir flyvedyktige ved om lag 8-10 uker.

Sædgås lever, som grågås, av gras og urter, samt jordbruksvekster.

Dagens sædgåsbestand er beregnet til ca 60 000 individer på verdensbasis.

Det er ikke jakt på Sædgås.

Vedlegg 2: Forslag til tilrettelegging for effektiv gåsejakt.

For at gåsejakten skal være effektiv, sikker og gi resultater bør det tilrettelegges. Grunneieren kan tilrettelegge for jakten slik at det blir enklere for jegeren, men også enklere for grunneieren å vite hvor jegerne sitter og hvilken retning jegeren skyter.

Kart:

Kart over teigene med hvor jakten kan foregå, med klare inntegnede grenser mot nabo teiger det ikke skal jaktes på. Dette gjør det lettere for jegeren å sette seg på riktig teig, samt reduseres sjansen for å skyte fugl over annen manns eiendom.

Parkering:

Avtale om hvor jegeren kan parkere gjør at grunneieren til enhver tid om det er jegere til stede eller ikke. Parkeringen må være slik at bilen ikke stikker seg for gåsa, slik at gåsa skjønner at det er noe unormalt. Parkeringen bør tegnes inn på kartet.

Avtalte skyteretninger

Ved å tegne inn sikre skyteretninger på kartet, eller usikre skyteretninger, blir jakten tryggere for grunneieren og andre rundt. Anbefalt sikkerhetsavstand med dagens gåseammunisjon varierer med haglmateriale og størrelse, men 300 meter er en god tommelfingerregel.

Informasjon til jegeren

Å gi informasjon til jegeren om når gåsa er til stede, samt trekkmønsteret gjør jakten mer effektiv. Det er viktig å jakte fra det jordet gåsa skal ned på, eller jakte under fuglen (under der den trekker forbi). Svært gode gåsejegere trenger gjerne bare å ligge under trekktruten til fuglene for å lokke de ned på lokkefuglene og inn på haglehold.

Informasjon til naboer

Det er viktig å informere naboer og andre brukere av området om hvilke dager det skal jaktes på, da gåsejakta foregår tidlig på morgenen.

Høyere stubb/sette igjen korn

Det er svært viktig med god kamuflasje på gåsejakt, og dagens "layout blinds" hjelper jegeren med å kamuflere seg godt. Likevel er det ikke nok å legge ut blindsen midt på jordet når det er stubb der. Blindsen vil da kaste skygger og bli synlig for gåsa. For å tilby jegeren et godt utgangspunkt for skjul er det en fordel om halmen ikke snittes, stubben gjøres høyere noen steder og/eller det settes igjen felter med korn som uansett ikke gir all verdens utbytte. Det være seg felter med mye ugras, bløte områder, skyggefulle jordekanter etc. Jegeren kan også benytte jordekantene som skjul, bare jordekanten ikke består av trær. Gåsa liker ikke å lande i nærheten av trær, men grasvegetasjon bryr gåsa seg lite om.

Grave groper

Den beste formen for kamuflasje under gåsejakt er en kombinasjon av "layout blinds" og gravde groper omtrent midt på jordet. Gropene graves etter tresking slik at blindsen går nedi gropa. Toppen på blindsen bør ligge jevnt med jordet. Dette kan anses som et ekstremt tilretteleggingstiltak, men å lage

slike groper omtrent midt på jordet kan gi gåsejegeren svært gode resultater. Gropene bør graves enten med engang etter tresking og fylles igjen med halm, eller graves kvelden før selve jakten. Jorda fra gropa må kjøres vekk fra jordet så ikke gåsa fatter mistanke.

Friområder

For at friområder skal fungere å de være attraktive både som hvileområde og beiteområder. Naturreservater er ofte gode hvileområder, men kan også bli gode beiteområder hvis de blir skjøttet. Dersom naturreservater skal skjøttes må dette gjøres i samarbeid med vernemyndighetene, og man må også ta hensyn til hva som var formålet til vernet av naturreservatet. For opprettelse av friområder lokalt for å få til effektiv gåsejakt i et område må man ha planer om

Friområder trenger ikke å være permanente, i de tilfellene hvor man har organisert jakt over et visst område er det ofte nok at man lar gåsa være på et jorde i noen dag før man jakter og ikke jakte på de nærliggende jordene noen dager etter at man har jaktet. På denne måten vil gåsa føle seg trygg og ikke sette trekket i gang tidligere. Dermed kan man etter noen dager jakte på nytt. Denne metoden fører til at man kan ta ut et større antall gås og dermed redusere bestanden.

Vedlegg 3: Skjema for dokumentasjon av skadefelling av Kanadagås

Dokumentasjonsskjema for skadefelling av Kanadagås etter skadelidende sin egen vurdering: Kan også brukes som melding til kommunen om gjennomført skadefelling av kanadagås.

Dato for felling:
Eiendom: kommune og gnr/bnr. Gjerne også stedsnavn
Navn på eier/bruker:
Type avling og skade:
Antall kanadagås observert på arealet som har fått skade:
Antall ganger/dager har det blitt observert Kanadagås på området med skade?
Hvilke skadeforebyggende tiltak har blitt forsøkt.
Antall individer felt:
Effekt av skadefellingen:

Dato og Underskrift bruker

Vedlegg 4: Skjema for søknad om skadefelling av Gås

Dette skjemaet kan brukes som en mal for hva en søknad om skadefelling av grågås og Hvitkinngås skal inneholde.

Dato:
Eiendom: Kommune og gnr/bnr. Gjerne også stedsnavn.
Navn på eier/bruker:
Type avling, skade og omfang av skade:
Økonomiske konsekvenser av skaden:
Antall gås observert på arealet som har fått skade og antall dager/ganger gås har blitt observert på arealet?
Hvilke skadeforebyggende tiltak er blitt forsøkt?
Hvilken gåseart og antall individer det søkes om skadefellingstillatelse til:
I hvilket tidsrom søkes det om å få gjennomføre skadefelling? Fra dato til dato.

Dato og Underskrift søker

Kilder

Artsdatabanken. (2023), 01. November) Hentet fra: <https://artskart.artsdatabanken.no/>

J. Bergerud. "Forvaltningsplan for gås Sarpsborg, Råde, Moss og Hvaler 2021 -2031" 30. Mars 2021

Jakttidsforskrift. (2022). Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2022 til og med 31. mars 2028 (FOR-2022-01-21-128). Lovdata.

<https://lovdata.no/LTI/forskrift/2022-01-21-128>

Naturmangfoldloven. (2009). Lov om forvaltning av naturens mangfold (LOV-2009-06-19-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100>

Viltloven. (1982). Lov om jak og fangst av vilt (LOV-1981-05-29-38). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1981-05-29-38>

Vannfuglavgiften. (1999) Avtale om vern av afrikanske-eurasiatiske trekkende vannfugl (15-08-1996 nr 25 Multilateral). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1996-08-15-25>

S. B Holmgaard, "Gåseutfordringer i landbruket" Niku, Fredrikstad kommune, Norge, Rapport nr 117, 03.10.2022 - <https://www.fredrikstad.kommune.no/globalassets/dokumenter/kmb/miljo-og-landbruk/natur-og-vilt/niku-rapport-117-gaseutfordringer-i-landbruket-1.pdf>

Statistisk sentralbyrå. 03886: Felte småvilt (F) 1991-1992 - 2022-2023. Hentet fra:

<https://www.ssb.no/statbank/table/03886>